

LITTERATUR

Niclas Lindström, *Förhållandet mellan praxis och teori inom etiken*. Lund: Lunds Universitet, 2012, 289 sid.

Hva er rett, og hvorfor? Det er et grunnleggende spørsmål i etikken. Lindström tar for seg en variant av dette spørsmålet i sin avhandling som sentrerer rundt problemstillingen: "Er en praksis riktig fordi den følger av en etisk teori, eller er en etisk teori riktig fordi den bygger på faktisk praksis?" Problemstillingen er altså et spørsmål om *metode*. Hvilken metode leder frem til rett handling? Det forutsetter at noe er rett, og at det finnes en metode som leder dit. Tilnærmingen er dikotomisk, og forutsetter at metoden *enten* er induktiv eller deduktiv. Kilden til rett praksis finnes da *enten* via sansene eller via ideene.

I første del av boka drøfter forfatteren forholdet mellom teori, rasjonalitet og praksis i etikken. Han presenterer fire modeller som han vil plassere forskjellige etikeres posisjoner i. Med dette utgangspunktet drøfter Lindström syv tilnæringer til etikk med henblikk på metode i bokas hoveddel. De syv typene er kasuistikk, diskursetikk, dydsetikk, teosentrisk etikk, pragmatisme og empirisk orientert etikk. Hver type knyttes til konkrete tenkere som foruten tyskeren Jürgen Habermas er hentet fra anglo-amerikansk debatt med hovedvekt på analytisk filosofi. De fleste er født i mellomkrigstiden. Pragmatisten John Dewey (1859-1952) er den eldste av figurantene, mens psykologen Jonathan Haidt (1963-) er den yngste. I følge forfatteren er det, uten nærmere begrunnelse, tale om "innflytelsesrike posisjoner" i "den aktuelle debatten." Fremstillingen viser at forutsetningen om at debatten har vært preget av den enten/eller tilnærming som prosjektet sentrerer om, i beste fall er sakssvarende for enkelte av de utvalgte figurantene.

I bokas tredje og siste del sammenfatter Lindström prosjektet. Her forskyves fokus fra enten/eller til både/og. Konklusjonen er at induktive og deduktive framgangsmåter ikke bør ses som motsetninger som utelukker hverandre. Teoretiske og empiriske perspektiver bør kombineres i etisk tenking, mener forfatteren.

Lindström har laget et kart over etiske posisjoner. Enten en er ute etter generell oversikt eller fordykning, kan et slikt kart være nyttig. Det gir oversikt over feltet, og bidrar til forståelse av forholdet mellom forskjellige posisjoner. Men leseren trenger hjelp til å vite hvilket område kartet skal gjelde for, og hvilke avgrensninger som er gjort. Det blir ikke gitt svar til spørsmål som: – Hvorfor er bare én kontinental posisjon representert? Og: Hvorfor er diskurs-etikken, men ikke nærhetsetikken inkludert? Utvalget av tenkere begrunnes heller ikke, men Lindström er tydelig på hva leseren vil få vite om de forskjellige posisjonene. Det er hvilken metode som fører til riktig

praksis og rettferdigjøring av beslutninger som tematiseres.

Fram til andre del av nittenhundre-tallet var troen på sannheten og jakten etter en metode som førte frem til sikker kunnskap om den, fremtredende i vestlig tenkning. Troen på sannheten og metoden har siden nærmest gått i oppløsning. Det har kommet til uttrykk gjennom en rekke senere forsøk på å finne nye tilnæringer til kunnskap og normativitet. Lindströms "aktuelle debatt" ser ut til å henvise til perioden etter andre verdenskrig, og hans konklusjon om komplementære perspektiver er på linje med dagens lærebøker i etikk for profesjonsstudiene (i Norge). Derfor er det overraskende at forfatteren har valgt en problemstilling som forutsetter at en praksis kan være *riktig*, og at det finnes en *metode* som leder fram til den. Det gjør boka mindre interessant for den som allerede har kommet til at universalisme ikke kan opprettholdes vitenskapelig.

Det ville styrket prosjektet om forfatteren hadde redegjort for egen situering, og reflektert over følgene av den: De forskjellige etikernes posisjoner presenteres som "tapninger" av én type etikk, og det skilles ikke klart mellom de forskjellige figurantenes verker. En får inntrykk av at forfatteren forstår enhver posisjon som en variant av en idealtype ut fra forestillingen om et helhetlig, logisk system. Er dette uttrykk for forfatterens posisjon? Konsekvensen er at leseren gis begrenset innsikt i figurantenes tenking, og at signifikante forskjeller går tapt i fremstillingen.

Etterprøvnbarhet er et akademisk ideal. Derfor bør leseren få vite hvilke verker som er gjenstand for sammenlikning. Et eksempel: Fremstillingen av Stanley Hauerwas posisjon bygger på ett kapittel i *After Christendom* fra 1991 og noen sider i *Christians Among the Virtues* skrevet sammen med Charles Pinches i 1997. Er de valgte tekstene å betrakte som et konsentrat av hele Hauerwas tenkning gjennom hans betydelige produksjon gjennom førti år, eller finnes det nyanser, utvikling og flerstemmighet i hans arbeid? Leseren får ingen begrunnelse for litteraturutvalget. Dermed vet hun ikke hva kartet forteller, og hva hun må skaffe informasjon om på egen hånd. Det er ikke mulig å gå i dybden på hver posisjon i et så ambisiøst utvalg, men jeg savner likevel forpliktelse fra forfatteren. I stedet for en presis beskrivelse av figurantens posisjon, henviser Lindström til noe som likner (f. eks side 208). Dette gjentas systematisk, og det er uklart hvorfor forfatteren har valgt dette designet.

Til slutt er testen om Lindströms tilnærming med utgangspunkt i hvilken metode som fører til rett innsikt, er fruktbar? - De fire modellene som driver kartleggingen synes i noen grad å fungere om en tvangstrøye. Det kommer tydeligst til uttrykk i avsnittet om pragmatismen, som er et alternativ til det teoretiske rammeverket prosjektet bygger på. For denne leseren ser tilnærmingen i liten grad ut til å få fram hva som er verdifullt og unikt ved den enkelte figurants posi-

sjön. Siden Lindströms i begränsat grad ger precisa beskrivelser av varje enkelt figurants position, blir den upplevda värdien av projektet avhängig av att man delar hans intresse för vilken metod som leder till rätt praxis.

Kari-Mette Walman Hidle
FD, Kristiansand

Magnus Evertsson, *Liknelser och läsningar. Reception av liknelseberättelser ur Lukasevangeliet, kapitel 10-15, i predikoutkast för Svenska kyrkan 1985-2013*. Skellefteå: Artos & Norma, 2014. 308 sid.

I Svenska kyrkans Kyrkoordning står: ”Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, som gestaltas i gudstjänst och liv, är grundad i Guds heliga ord, såsom det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter”. Vad innebär det i praktiken? Hur tolkas och används Bibeln idag i Svenska kyrkan? Magnus Evertssons doktorsavhandling i Nya testamentets exegetik, *Liknelser och läsningar*, bidrar till arbetet med frågorna genom studiet av hur liknelser ur Luk 10-15 (som är evangelietexter vissa söndagar) behandlas i predikoutkast från *Svensk Kyrkotidning* (SKT) och *Svensk Pastoraltidskrift* (SPT).

Inledningsvis citeras Ragnar Holte *Människa Livstolkning Gudstro* (1984): ”En av teologiens viktigaste kritiska uppgifter ligger just i att granska aktuell utläggning och tillämpning av bibeln i dagens kyrka.” Evertsson vill bidra till det arbetet men också till att konstruktivt teologiskt arbete (inklusive predikan) i Svenska kyrkan relaterar till exegetiska metoder och forskningsresultat. Han reflekterar även kort över relationen exegetik - (konstruktiv kyrklig) teologi.

Evertsson visar att nutida kyrklig bibelreception sällan uppmärksammas i exegetisk receptionsforskning. De studier av predikoutkast som finns är få och behandlar inte svenskt material. Den forskningsluckan vill Evertsson bidra till att fylla. Valet att studera liknelser och predikoutkast är också motiverat av andra skäl.

Liknelser är genom sin flertydighet lämpliga för studier av bibeltolkning. Det är möjligt att studera vilka tolkningsmöjligheter som förverkligas i konkreta exempel och diskutera varför. Luk 10-15 inkluderar kända liknelser - ”den barmhärtige samariern”, ”det förlorade färet”, ”den förlorade sonen” - som sannolikt av många uppfattas som uttryck för det centrala i kristen etik och tro. Det är därför angeläget att granska hur de tolkas och används i Svenska kyrkan idag.

Valet att studera predikoutkast motiveras av att predikan i Svenska kyrkans huvudgudstjänster, enligt Kyrkohandboken 1986, utgår från söndagens texter. Rimligen är utkastens syfte att hjälpa till med detta, till exempel genom textanalys som synliggör texternas betydelsemöjligheter. Tidigare forskning visar att predikoutkast används för predikoförberedelse. Då

Evertsson vill studera Svenska kyrkan i dess bredd inkluderas både SKT och SPT. Information om utkastförfattarna i arbetets slut visar bredd med avseende på bland annat kön, ålder, stiftstillhörighet och prästerlig erfarenhet.

I inledningen klargör Evertsson sina personliga förutsättningar och skriver därigenom in arbetet i nutida hermeneutiskt medveten exegetik som erkänner att forskarens förutsättningar påverkar forskningen samtidigt som tydlighet i problemval, metodval och uppgiftens genomförande gör arbetet prövbart för andra forskare. Evertsson är präst i Svenska kyrkan med starkt intresse för exegetik, särskilt liknelser och liknelseforskning, och för förkunnelse. Genom avhandlingsarbetet ville han utvecklas själv och bidra till att andra präster samt Svenska kyrkans arbete utvecklas.

Liknelser och läsningar är ett systematiskt genomfört arbete båret av noggrannhet och personligt engagemang. Huvuddelen har sju kapitel, ett per liknelse, med analys av liknelsen och av predikoutkastens relation till liknelsen. Liknelseanalyserna använder en modell för narrativ analys som integrerar metafor-teori. Analyserna synliggör ställen i texterna som öppnar för olika tolkningar och tydliggör betydelsemöjligheter i texterna. Detta förbereder för analyser av predikoutkast som frågar: Vad recipieras (= tas upp, kommenteras, tolkas, brukas)? Hur recipieras det? Varför? Frågorna är integrerade delar av en modell för att förstå textreception som Evertsson utformat med utgångspunkt i tidigare forskning. Slutkapitlet sammanfattar resultatet och ger konstruktiva förslag för kyrkligt bibelbruk och forskning. Det viktigaste resultatet är att predikoutkast ofta har en svag relation till bibeltexterna. Ibland beror det på att utkastet inte är textutläggande utan ger andra perspektiv till predikoförberedelsen, till exempel belyser texten utifrån söndagens tema. I flera fall relaterar i stället utkastet till synen till texten men i praktiken till texten som författaren minns den eller till en annan version än Lukasevangeliet. När faktisk reception sker är den mycket selektiv. Mest problematiskt i Evertssons ögon är, som jag tolkar framställningen, att betydelsemöjligheter som kan göra texterna nutidsrelevanta ofta inte tillvaratas i utkastet.

Liknelser och läsningar kan prövas kritiskt ur flera perspektiv. Jag väljer att kort kommentera relationen till tidigare studier av kyrkligt bibelbruk. Evertsson relaterar väl kort till tidigare studier som Jesper Svartvik *Bibeltolkningens bakgator* (2006) och Anne-Louise Eriksson *Att predika en tradition* (2012). Om han utvecklat relationen till dessa arbeten, som i avgörande avseenden skiljer sig från hans, skulle originaliteten i hans bidrag framstått tydligt, samtidigt som han skulle fört dialog med andra röster i den diskussion han deltar i. Även dialogen med svensk och internationell forskning om bibelreception kunde utvecklas.